

sicut Episcopo, ut videre licet in Abbate, c. His quæ, de Major. et obed., et Jacob. de Graff., lib. 4 Decis., c. 15, num. 15.

6. *In delegatis etiam habere locum regulam datam.* — Adde etiam non solum in ordinariis pastoribus, sed etiam in delegatis iudicibus eandem regulam observari, ut successor absolvere possit ligatos a prædecessore, ut expresse traditur in c. Pastoralis, § Præterea, de Offic. ord., et in c. Si Episcopus ante, 11, quæst. 3. Quod locum habet, quando vel uno delegato mortuo alter loco illius super eadem causa, et cum eadem potestate mittitur, vel certe quando delegatio non erat facta personæ, sed dignitati, v. gr., Episcopo Conimbricensi, et durante causa contingit personas variari. Solum est notanda differentia inter ordinarium iudicem et delegatum, quod ordinaria jurisdictio semper durat in eadem, vel sibi succedentibus personis (sub personis Capitula seu Collegia comprehendentes), ut jam supra notavimus; jurisdictio autem delegata, solum durat juxta voluntatem delegantis; et, per se loquendo, necesse non est, ut delegatus habeat successorem. Unde fieri potest, ut excommunicatus a iudice delegato, neque ab illo, propter lapsum temporis, neque a successore, quia fortasse illum non habet, absolvi possit, sed recurrendum erit ad delegantem, cujus auctoritate, et jurisdictione delegatus usus est.

7. *Delegatum posse intra annum, a quo munere functus est, a se excommunicatum absolvere.* — Tempus autem, infra quod delegatus potest absolvere, in primis est illud, quod ad finiendam causam a delegante præfixum est; nam toto illo tempore durat ejus jurisdictio. Additur vero in cap. Quærentis, de Officio deleg., quod etiam postquam suo munere functus fuit, sententiam proferendo, poterit intra annum absolvere eum, quem excommunicatum reliquit, si velit sententiæ parere, non vero post transactum annum. Cujus ratio non est alia, nisi voluntas Pontificis delegantis, qui hoc jus commune servari voluit in suis delegatis. Quia vero ille annus jurisdictionis conceditur delegato ad exequendam sententiam, ut in illo textu dicitur, recte inde Doctores colligunt, quando delegatus non absolvit causam, nec sententiam tulit, tunc elapso tempore delegationis sibi concessæ, jam non posse absolvere a censuris, quas tulit, quia jam neque absolutam jurisdictionem habet, neque in ordine ad executionem sententiæ, cum sententia nulla interfuerit.

8. *Qui potestatem habet delegabilem non solum per se, sed etiam per alium, posse a censura a se lata absolvere.* — Atque hinc ulterius colligitur, eum, qui censuram tulit, non solum per se ipsum, sed etiam per alium posse absolutionem conferre, si tamen ita jurisdictionem habeat, ut possit eam delegare. Prior pars manifesta est, quia hæc jurisdictio delegabilis est, ut et ex dictis constat, et per se est satis clarum. Ut autem delegetur, non est necesse, ut simul cum potestate ferendi censuram committatur; neque etiam necesse est, ut solum detur ad solvendum a solis censuris latis seu ferendis ab ipsomet delegato, quia nec ex se habent hæc necessariam connexionem aut ordinem, neque ex positivo jure habetur; ergo potest delegari sola potestas absolvendi a censura ab ordinario lata, vel ab altero delegato. Nam, cum omnes eundem repræsentent, et eadem jurisdictione principali, seu radicali utantur, idem moraliter censetur esse, qui ligat et qui absolvit. Sicut e contrario, etiam potest aliquando committi alicui potestas excommunicandi, vel ferendi censuram, absque potestate absolvendi, ut in simplici executore contingit. In quo propterea videtur deficere dicta regula; nam ille executor, licet excommunicaverit, non potest absolvere. Tamen proprie ac formaliter loquendo, non deficit. Tum quia jam diximus subintelligendam esse conditionem, dummodo jurisdictio in eo duret; in illo autem non durat, quia, cum ad solum unum actum fuerit concessa, eo peracto extinguitur. Tum etiam quia ille executor, idem esse censetur cum ipso iudice, sicut instrumentum cum principali agente; imo ille executor non tam videtur excommunicator, quam denunciator excommunicationis ab alio latæ. De quo videri possunt plura in Ugolino supra, num. 13.

9. Posterior vero pars addita est, quia non omnes, qui habent jurisdictionem, possunt illam delegare, sed qui habent illam ordinariam, vel cum potestate subdelegandi. In quo servanda sunt, et applicanda principia supra posita de potestate ferendi censuram; nam eadem procedunt de potestate absolvendi, nec aliquid speciale advertendum occurrit.

Qua ratione verum habeat, neminem posse a censura absolvere, nisi qui illam tulit.

10. Superest dicendum de alia parte negativa seu exclusiva in proposita regula in-

clusa, scilicet nullum alium a censura ab homine lata posse absolvere, nisi qui illam tulit; nonnullis enim indiget declarationibus, ut verum sensum reddat, qui ad hunc tandem reducendus est, ut nullus carens jurisdictione ordinaria, vel specialiter delegata ad hunc effectum, seu ad talem causam, possit absolvere.

11. *Per hanc regulam non excluditur quilibet sacerdos in articulo mortis. — Neque delegatus, aut subdelegatus.* — Itaque in primis supponendum est sermonem esse per se, et de ordinaria absolutione, quæ extra casum extremæ necessitatis, seu articuli mortis conceditur; nam in illo, si non sit copia recurrendi ad proprium iudicem, alius sacerdos absolvere poterit, sub necessaria, aut debita cautione, juxta superius dicta de ministro confessionis, et casibus reservatis. Tunc autem quilibet sacerdos est quasi delegatus iudex. Deinde non excluditur per illam particulam quilibet alius, cui proprius iudex suam jurisdictionem delegaverit, vel subdelegaverit, quando potest, ut est frequens in jure, cap. Prudentiam, § ult., de Offic. delegati, cap. Pastoralis, § Præterea, de Offic. ord., cap. Sacro, § Caveat, de Sententia excommunicationis, et in cap. Si quis a proprio, 11, quæst. 3. Est ratio clara, quia ille vix censetur esse alius, ut paulo antea dicebamus. Quando vero possit hæc delegatio, vel subdelegatio fieri, videantur dicta supra in simili de censura ferenda.

12. *Neque superior Prælatas.* — *De quo superiore sit sermo.* — Deinde non excluditur Prælatas superior, ut notant D. Thomas in 4, dist. 18, quæst. 2, art. 5; et ibi Paludanus, quæst. 5; et Soto, dist. 22, in fine; Ang., verb. Excommunicatio 4, num. 1; Tabiena, num. 8; Armilla, verb. Suspendio, num. 22; Navarr., cap. 27, num. 40; Covarr., in cap. Alma, part. 1, § 12, num. 2; qui etiam tractant, quo modo hoc loco superior sumendus sit. Breviter tamen dico, intelligi in primis superiorem non dignitate, sed jurisdictione, quod per se notum apparet, quia ad hunc actum per se requiritur jurisdictio; major autem, vel minor dignitas accidentaria est. Deinde necesse esse, ut sit superior jurisdictione, non quomodocumque, sed respectu talis personæ, ut in tali causa versatur, ita ut uterque habeat jurisdictionem in illam, inferiorem tamen et superiorem. Qui duo respectus in præsentī materia intelligi non possunt, nisi per subordinationem, vel de-

pendentiam aliquam jurisdictionis unius a jurisdictione alterius. Nam, cum absolutio sit actus jurisdictionis, necessarium in primis est, ut qui superior dicitur ad absolvendum, jurisdictionem habeat in ea causa, et in personam, ut tali causæ subest, alioqui nullo modo poterit absolutionem, quæ actus jurisdictionis est, exercere.

13. *Ut superior possit ligatum censura ab inferiori absolvere, debent habere inter se subordinationem.* — Imo necesse est, ut talem jurisdictionem habeat, etiam postquam coram alio talis causa tractari cœpta est. Nam contingit aliquando duos habere jurisdictionem, ita ut anticipationem detur locus; postquam vero cœpit causa tractari coram uno, alius non possit, aut causam ad se vocare, aut se circa eam intrmittere, etiamsi alioqui, vel dignitate, vel officio sit superior, ut Episcopus, et alius iudex inferior, in aliquibus causis, vel Legatus a latere, et Prælatas ordinarius. Cum ergo uterque, scilicet, qui censuram fert, et absolvit, debeant habere jurisdictionem, si simul illam habent, et alter operari potest etiam renuente alio, necesse est, ut inter se habeant subordinationem, alioqui esset magna confusio, et posset esse bellum justum ex utraque parte; nam, si neuter subjacet alteri in ordine ad illud negotium, posset unus excommunicare quem alius absolvit, et e converso; et utriusque actio esset valida, quia neuter potest alterum impedire, et quia non est major ratio de actione unius, quam alterius; et neutra esset valida, quia sunt oppositæ.

14. *Primus modus subordinationis inter superiorem et inferiorem.* — *Superior ex certa scientia confirmans censuram ab inferiorem latam, illam sibi reservat.* — Quotiescumque ergo duæ jurisdictiones simul ita concurrunt, necesse est, ut habeant inter se subordinationem, quæ non potest consistere nisi in aliqua dependentia. Quæ dupliciter haberi potest, primo, quia tota jurisdictio unius est quasi pendens in fieri et conservari ab alio, et hoc modo comparatur delegatus ad delegantem, ex cap. Pastoralis, § Præterea, de Officio ordinar., et vicarius ad Episcopum suum; et universim quilibet Prælatas particularis, aut Concilium, ad Summum Pontificem. Et hinc etiam fit, ut hujusmodi superior non solum possit censuram ab inferiori latam tollere, sed etiam e contrario possit eam sibi, vel alteri reservare, ut fit in cap. Grave nimis, de Præbend., et in cap.

Tua nos, de Sententia excommunicat., et universaliter quoties superior ex certa scientia confirmat censuram latam ab inferiore, censetur ejus absolutionem sibi reservare, ut Abbas cum Glossa et aliis notat in cap. Ex frequentibus, de Institutionibus; Navarr., in Sum., cap. 27, num. 40.

15. Cui tamen sententiæ videtur obstare textus ille; nam ibi Papa confirmat excommunicationem ab Archiepiscopo latam, et nihilominus supponit illum habere facultatem absolvendi; et mandat, ut non absolvat, nisi alius congrue satisfecerit. Respondent prædicti auctores, potius ex illo textu colligi contrarium; nam Pontifex confirmando sententiam Archiepiscopi, abstulerat illi potestatem absolvendi, voluit tamen eam concedere, non simpliciter, sed sub tali conditione. Sed de hoc textu plura inferius. Ratio vero est, quia superior confirmans sententiam inferioris facit illam suam æque ac si a principio eam tulisset; quia confirmare, non utcumque est approbare, sed auctoritate sua ratam facere, ut colligitur ex cap. Si Apostolicæ, de Præbendis, in 6, et notat Abbas, in cap. 4 de Confir. utili vel inutili, num. 6; et ideo nullas inferior potest eam auferre, sicut nemo inferior potest statutum, vel constitutionem auferre, auctoritate superioris confirmatam. Sic ergo hujusmodi superior, et potest sibi reservare censuram inferioris, et eam etiam tollere absque illius consensu, vel ipso etiam contradicente.

16. *Secundus subordinationis modus inter inferiorem et superiorem.* — Alio modo potest hæc subordinatio in hoc consistere, quod superior potest causam ab altero inchoatam ad se advocare, vel in ea jus dicere. Quod dupliciter etiam contingit: primo media legitima appellatione seu provocatione. Et hoc modo potest Archiepiscopus absolvere a censura per suffraganeum Episcopum lata, ut colligitur ex cap. Per tuas, de Sent. excomm., et ex cap. Venerabilibus, eod. tit., in 6, et non alio modo, nisi forte in aliquo casu speciali, in quo habeat directam jurisdictionem, ut notant Canonistæ eisdem locis, et præsertim Abbas, ac Decius, in cap. In litteris, de Officio delegati. Imo quando per appellationem defertur censura ad Archiepiscopum, priusquam ipse absolvat, servare debet formam et modum præscriptum in cap. Ad reprimendam, de Offic. ordin., quæ etiam supponitur in cap. Prudentiam, § Sexta, de Offic. deleg., et in cap. Sacro, § Caveant, de

Sent. excomm., et cap. Venerabilibus, § Sane, et § Porro, eodem titulo, in 6. Quæ omnia jura attente legenda sunt, et ad hujus puncti resolutionem applicanda; in eorum enim explicatione nunc diutius immorari necessarium nobis non est.

17. Secundo contingit hæc avocatio sine appellatione media, per solam voluntatem habentis in hoc superiorem jurisdictionem, ut censetur habere Episcopus respectu aliqujus Prælati ordinarii inferioris, et sibi subjecti, qui non habet jurisdictionem ab ipso Episcopo, sed ex vi sui beneficii, ut sunt aliqui Abbates, Archidiaconi vel Archipresbyteri, qui generali nomine Plebani dicuntur in cap. Cum ab Ecclesiarum, de Offic. ord. Ex quo textu hoc colligitur; nam supponitur, posse Episcopum hujusmodi sententiam ab inferiori latam relaxare; præcipitur autem ei, ut non faciat sine præmissa satisfactione, et sine conscientia Plebani. Advertit autem ibidem Glossa, si absque his circumstantiis Episcopus absolvat, peccaturum quidem contra legem, et contra debitum ordinem operandi. Nihilominus tamen validam fore absolutionem, quia in illo textu nullum est verbum irritans talem actum. Quæ sententia vera mihi videtur, et eam esse communem testatur, ac sequitur Sylvest., verb. *Absolutio* 2, in princip. De illa vero dubitat Covarr., cap. Alma, 4 part., § 12, num. 3. Ubi consequenter tractat, quando Prælati inferior Episcopo habeat jurisdictionem hoc modo independentem ab Episcopo, seu majorem, vel magis exemptam; sed hoc ad nos non spectat; supponimus autem aliquando posse inferiorem Prælatum esse hoc modo subordinatum Episcopo; id enim in prædicto textu supponi videtur, et non repugnat.

18. Objicit tamen Covarr. ex Paludano, in 4, dist. 48, quæst. 5, art. 2, quia, licet Prælati sit inferior, tamen per causæ præventionem ita fecit illam sibi propriam, ut jam non habeat Episcopus ullam jurisdictionem circa illam. Quæ ratione absolute concludit Paludanus, non posse Episcopum absolvere a censuris Abbatum, Archidiaconorum, etc., sibi subditorum, nisi per viam appellationis, et querelæ, quando ad ipsum legitime defertur. Sed, licet hoc verum sit, ut supra diximus, quando illæ jurisdictiones habent inter se quamdam æqualitatem in potestate præveniendi, et non habent aliam subordinationem, tamen, si non obstante præventionis jure, simul cum eo intercedit

subordinatio, ita ut inferior possit quidem incipere, et nihilominus superior possit ad se causam advocare, quando expedire censuerit, etiamsi ad se non fuerit provocatum, tunc etiam poterit absolvere absque interposita appellatione, est enim eadem ratio. Quod autem hic modus subordinationis inveniri possit, nullam ego repugnantiam video. An vero in particulari talis sit, ex privilegiis, seu concessionibus Pontificum, vel ex consuetudine sufficienter præscripta colligendum erit. Et, quidquid sit de secularibus Prælati, certe in regularibus videtur frequens hic jurisdictionis modus; nam potest Provincialis absolvere quem inferior Prælati excommunicaverat, sicut etiam potest ad se advocare causam coram inferiori Prælati inchoatam; nam hoc modo habent jurisdictionem inter se subordinatam. Adde, ad hanc partem hujus regulæ pertinere privilegia, quæ a superiori, et maxime a Summo Pontifice conceduntur ad absolvendum a censuris, etiam ab homine latis, ut sunt aliqua concessa Mendicantibus, et nostræ Societati, et per Bullam Cruciatæ fit similis concessio; de quorum privilegiorum interpretatione non est hic dicendi locus; fortasse inferius in singulis censuris nonnulla addemus, quæ ad moralem praxim necessaria videbuntur.

Dubia nonnulla circa datam doctrinam.

19. *Primum.* — *Secundum.* — *Tertium.* — *Quartum.* — *Quintum.* — *Sextum.* — Sed adhuc supersunt nonnulla dubia circa hanc regulam explicanda. Primum est, an, qui excommunicatus a suo Episcopo domicilium transtulit in aliam diocesim, debeat absolvi a priori Episcopo, qui illum excommunicavit, vel a posteriori, cujus jam subditus est. Videtur enim ex dictis sequi hoc posterius; nam quando prior Prælati amittit jurisdictionem, successor ejus debet absolvere; ergo idem dicendum erit, etiamsi talis mutatio fiat ex parte subditi, quia respectu talis personæ posterior Episcopus diei potest succedere priori in simili jurisdictione. Simile dubium est de illo, qui dum versaretur in alieno Episcopatu, censuram contraxit ab Episcopo illius loci latam, an postea rediens ad proprium Episcopatum possit a suo Episcopo absolvi. Et ratio dubitandi est eadem, quia etiam ibi videtur unus Episcopus succedere in jurisdictione alterius propter ipsius subditi mutationem.

Unde est tertium dubium de illo excommunicato ab homine, qui ingreditur religionem, an possit absolvi a Prælati religionis, qui videtur succedere in jurisdictione in illum. Quarto itidem dubitari potest, an post factam et admissam appellationem, possit iudex, a quo appellatum est, absolvere a censuris a se latis; videtur enim non posse, quia per appellationem translata est jurisdictio in alium. Unde certum est, eum, ad quem appellatum est, posse absolvere, juxta supra dicta; alius ergo non poterit. Quinto dubitatur, an saltem ex partium conventionem possit quispiam, qui ad petitionem alterius excommunicatus fuerat ab uno iudice, ex ejusdem partis consensu ab altero vel a quocumque sacerdote absolvi. Sextum ac præcipuum dubium est, an regula proposita locum habeat non solum in censuris latis ab homine per specialem sententiam, sed etiam per generalem. Et, quoniam ex resolutione hujus postremi dubii multa ex aliis pendent, ab illius resolutione incipiemus.

An censura per generalem sententiam lata, solum a ferente auferri possit.

20. *De censura pro præterito delicto lata.* — De priori ergo parte affirmativæ regulæ propositæ nulla est difficultas; nam, sive per generalem sententiam, sive per specialem censura lata sit, qui eam tulit, potest eam tollere, propter rationes, et testimonia supra adducta, quæ de utraque sententia æque procedunt. Rursus altera pars negativa, quoad censuram latam per sententiam pro peccato commisso, difficultatem non habet; nam de ea procedunt, quæ hæcenus diximus, sive illa sententia sit particularis quoad personam, in quam determinate fertur, sive solum quoad delictum, et solum confuse fertur in eum, vel eos, qui illud commiserunt, quia quod persona confuse, vel in particulari exprimitur, vel quod delinquens sit unus, aut plures, non variat modum ferendi censuram ab homine per particularem sententiam; quæ multis æquivaleret, quando multi sunt delinquentes.

21. *De censura per generalem sententiam pro futuris delictis lata.* — Difficultas ergo solum est de censura, quæ fertur per generalem sententiam pro peccatis futuris, et de hac sunt diversæ opinioniones. Prima affirmat de hac censura judicandum esse eodem modo, quo de censura lata a jure; et ideo non tan-

tum a ferente, vel ejus superiori, sed etiam ab aliis tolli per absolutionem posse, juxta ea, quæ in secunda assertionem dicemus. Ita tenent Navarr., in cap. Ita quorundam, de Judæis, num. 25, cum Felino, Imola, et aliis; idem Navarr., in Summa, cap. 27, num. 44; Covarr., cap. Alma, part. 1, § 12, num. 4, et Villadiego, in tractatu de Irregularitate, quæst. 12, qui alios antiquiores referunt. Fundantur præcipue in dicto cap. Ex frequentibus, de Institut. Ubi sermo est de quadam excommunicatione lata per generalem sententiam Archiepiscopi, suppeniturque ab Episcopis suffraganeis tolli posse. Ratio vero solum est, quia hæc sententia, cum generalis sit, in pluribus æquipollet canoni et statuto, ut Covarr. ait, afferens cap. A nobis, de Sent. excomm. Ex quo potius sumitur magnum discrimen inter sententiam hanc et statutum, scilicet, quod non comprehendit eos, qui non sunt de jurisdictione, etiamsi intra territorium peccent, ut supra vidimus.

22. *Secunda opinio.* — Secunda sententia est, eandem esse rationem quoad absolutionem de hac censura lata per generalem sententiam, ac de aliis censuris ab homine. Ita sentit Glossa in dicto cap. Ex frequentibus, quatenus dicit, sententiam generalem (de qua in illo textu est sermo) a Summo Pontifice confirmatam, non posse ab inferioribus Episcopis tolli sine speciali concessionem Pontificis. Et hanc sententiam sequuntur Abbas, et alii, quos refert, et sequitur Ugolinus, tab. 1, cap. 4, num. 3. Eandem secutus est Cajet., in Summ., verb. *Absolutio ab excomm.*; et Summ. Confess., lib. 3, tit. 33, quæst. 86. Fundamentum hujus sententiæ esse debet, quia talis censura est simpliciter ab homine, et non a jure; ergo generalis regula in jure fundata, quod censura ab homine a solo ferente, vel superiori tollatur, in illa etiam locum habet. Et si quid speciale in jure statutum est de censuris latis a jure, non est ad hujusmodi generalem sententiam extendendum. Quin potius per argumentum ab exceptione speciali colligemus id non habere locum in tali censura. Cum ergo, in cap. Nuper, de Sententia excommunicationis, expresse fiat distinctio inter excommunicationem a iudice vel a canone, et hujus tantum absolutio ad Episcopum vel parochum, illius vero ad eum, qui illam tulit, pertinere dicatur, non potest illa concessio ad censuram per sententiam generalem latam extendi. Nec sufficit,

quod generalis sententia sit in multis similis statuto, ut Covarruvias voluit; nam etiam in multis sunt dissimiles, ut ipsemet docuit, § 10, num. 2, et in rigore sententia non est statutum; ergo cum standum sit proprietati verborum canonis, non potest illa extensio admitti propter solam similitudinem.

23. *Inter has sententias iudicium fertur.* — Atque hæc ratio apud me est valde urgens; propter quam censeo hanc sententiam esse in rigore juris veram, et in praxi tutiorem, licet prior favorabilior sit, et benignior, et probabilis propter auctoritatem tantorum Doctorum; et quia probabiliter responderi posset, sententiam generalem pro futuris culpis non esse proprie sententiam, sed potius præceptum; et ideo non manere a ferente, ut a iudice, sed ut a præcipiente, qui propterea cum auctore juris, seu canonis æquiparari potest. Atque ita, cum in cap. Nuper, solum distinguantur sententia iudicis, et sententia juris, et hæc generalis non sit proprie et in rigore sententia iudicis, probabiliter sub sententia juris comprehendatur, maxime cum favores ampliandi sint. Dices: ergo, etiamsi censura feratur pro delicto commisso, sub conditione satisfaciendi, si in generali fertur, poterit ad illam extendi illa concessio dicti cap. Nuper. Patet consequentia, quia etiam illud est quoddam præceptum, potius quam sententia iudicis. Respondeo, negando sequentiam, quidquid alii sentiant; nam, quando censura fertur pro delicto commisso, proprius est a superiore, ut a iudice puniente delictum, et in rigore est particularis sententia, ut supra dicebam; nam, quod persona sit cognita vel occulta non impedit, quominus in eam in particulari feratur sententia. Quapropter, qui voluerit in praxi sequi hanc opinionem, potest sine scrupulo; prior vero in rigore juris, ut dixi, mihi magis placet.

24. *Cap. Ex frequentibus, priori sententia adducto, satisfi.* — *Evasio.* — Ad capitulum autem Ex frequentibus, respondet Ugolinus supra, ibi non esse sermonem de excommunicatione per sententiam generalem, sed per statutum, quæ est a jure; et quoniam verba textus non favent, utitur solum quibusdam conjecturis, et verba exponit secundum generalem significationem *sententiæ*, quæ aliquando extenditur ad censuras jure latas, ut ex dicto cap. Nuper, manifeste patet. Sed huic expositioni obstare videtur, quia illa sententia lata est, ut ibi dicitur, *tam in illos, qui Ecclesiastica beneficia taliter occupata scienter detinent, quam in eos, qui de cætero occupare præsumperint*; ergo illa fuit pure sententia et non statutum; nam una ex differentiis inter statutum et sententiam est, quod sententia respicit etiam præterita, statutum vero futura, ut notavit Palud. in 4, d. 18, quæst. 5, art. 2. Quod vero Ugolin. ait, Archiepiscopum illum Cantuariensem tulisse illam sententiam pro tota provincia comprehendente suffraganeos, quod facere non potuisset per modum sententiæ, sed per modum statuti, ex cap. Romana, de Sent. excomm., in 6, non obstat; nam eadem difficultas illi manet, quo modo potuerit Archiepiscopus pro præteritis culpis tam generalem sententiam ferre. Et fortasse ideo Archiepiscopus ille confirmationem petiit a Romano Pontifice, quia ita respondet: *Nos eandem sententiam ratam habentes*, etc. Aliis vero modis respondent ibi Innocent., Abbas, et alii, defendentes ob alios titulos potuisse, et posse Archiepiscopum in tota provincia ferre similem sententiam, vel ob delicti notorietatem, vel ob suffraganeorum negligentiam, vel quia generaliter pertinebat ad totam provinciam. Non est ergo illud sufficiens signum quod illud fuerit statutum, et non sententia, ut verba sonant. Quod si hoc verum est, potius inde sumi potest argumentum in contrarium.

25. *Evasioni occurratur.* — Verumtamen nec objectio facta convincit, quia non repugnat, constitutionem, vel statutum respicere etiam præterita, non quatenus jam commissa sunt, ut ea puniat, sed quatenus in eorum duratione aliquid inordinatum est, quod tollere, vel emendare expedit. Quod ibidem Glossa notavit in propositione casus; et constat ex usu; nam in Concilio Trident. habentur multa similia statuta, quæ ita provident in futurum, ut præcipiant statim remedium adhiberi iis, quæ prius male acta fuerant, ut sess. 24, cap. 17, circa pluralitatem beneficiorum. Quocirca non satis constare potest, quale fuerit illud præceptum sub censura ipso facto incurrenda; quodcumque tamen fuerit, non potest ex illo textu sufficiens argumentum sumi. Et in utroque sensu habet aliquam difficultatem. Nam, si fuit statutum, etiamsi esset a Papa confirmatum, possent Episcopi ab illo absolvi per cap. Nuper; non ergo indigebant illa concessionem Pontificis, quam Glossa ibi tacite factam esse interpretatur; et ideo supposito eo sensu, magis consequenter dicitur, ibi Pontificem non concessisse potestatem absolvendi Archiepiscopo vel Episcopis,

sed eam supposuisse, et mandasse, ne illa uterentur nisi post congruam satisfactionem. Unde idem respondebunt, qui æquiparant quoad absolutionem sententiam generalem cum statuto, etiam si admittant ibi esse sermonem de generali sententia. At vero juxta alteram opinionem dicendum erit, illos Episcopos non fuisse habituros potestatem ad absolvendum ab illa sententia generali (ita textum illum intelligendo) post confirmationem Pontificis, nisi ipsemet Pontifex facultatem dedisset. Ex illo ergo textu pro neutra opinione argumentum sumitur.

26. *A quo absolvi debeat qui in uno territorio excommunicatus fuit et alio domicilium transtulit.* — Jam ad cætera dubia breviter respondendum est. Ad primum distinguendum est de excommunicato a suo Episcopo, vel per generalem sententiam, vel per specialem; nam si sit priori modo, poterit absolvi ab alio Episcopo, ad ejus diocesim domicilium transtulit, juxta probabilem opinionem modo tractatam, quam diximus esse in praxi securam. At vero si fuerit excommunicatus per particularem sententiam, non potest absolvi ab alio iudice, etiamsi alio domicilium transtulerit, quia jam causa cœpta fuit coram alio iudice, qui proinde quasi permanentem jurisdictionem acquisivit in tali causa, et in iis, quæ ad illam spectant, inter quæ sunt censura, et absolutio ab illa. Jurisdictio autem sic confirmata non auferitur propter translationem domicilii, ut constat ex cap. Proposuisti, de Foro comp., ubi Glossa ult. refert plura jura. Et ex illo textu potest colligi quædam differentia inter sententiam particularem, et generalem, nam illa fertur ad petitionem partis coram proprio iudice, et ita procedit propria citatio rei vel in particulari vel confuse per monitionem, ut intra certum terminum satisfaciatur; et ideo necesse est, ut talis causa inchoata sub uno iudice coram illo terminetur, ne detur occasio fraudibus, et tergiversationibus, quæ omnia in sententia generali non eodem modo procedunt, ut per se constat.

27. *An qui censuram ab Episcopo alieno contraxit, a proprio possit absolvi.* — In secundo dubio minor est ratio dubitandi, nam qui versatur in extraneo Episcopatu, non incurrit censuram ab Episcopo illius loci latam per generalem sententiam, ut supra visum est, et ita in eo non habet locum quæstio quoad absolutionem ab hac censura. Oportet ergo, ut sit lata per statutum, si pro futuris

culpae lata est, et ab homine peregrino incurri supponitur; et tunc de absolutione illius iudicandum est, sicut de censura lata a jure, et non ab homine, quare non est dubium, quin a proprio etiam Episcopo possit absolvi, nisi fuisset reservata, juxta infra dicenda. Ut autem hujusmodi hospes per sententiam particularem ab homine latam ligari possit ab Episcopo alterius diocesis, necesse est, ut in eo supponatur legitima jurisdictio, sive ratione delicti ibi commissi, sive alio titulo acquisita fuerit; et tunc dicendum est, non posse absolvi a proprio Episcopo, sed servandam in eo esse regulam superius positam, ut ab eo absolvatur, a quo excommunicatus est, quia in tali causa ille solus est ejus iudex. Et his consentanea sunt, quae tradit Abbas, in cap. Grave nimis, de Præbend., num. 44.

28. *An excommunicatus religionem ingrediens a religioso Præbato absolvi possit.* — Ad tertium dubium, Ugol. supra, num. 10, refert Lapam, alleg. 47, n. 6, absolute asserentem, propter ingressum religionis posse quemcumque absolvi a superiore talis religionis, a censura lata per Episcopum, vel alium iudicem, ne detur religioso occasio vagandi. Quae ratio est bona congruentia, ut detur jurisdictio, oportet tamen ostendere ubi data sit. Et ideo Ugolinus contrarium simpliciter affirmat, qui solum id probat, quia per mortem naturalem non fit, ut possit quis absolvi ab alio, quam ab excommunicatore, ut supra dictum est; ergo neque per mortem civilem id fiet. Quae ratio mihi non placet, quia per mortem naturalem non transfertur homo in alium statum Ecclesiae militantis, neque sub novo iudice et jurisdictione constituitur, quod secus fit per mortem civilem, quae evenire censetur in ingressu religionis.

29. Quocirca in primis est attendenda distinctio data de sententia generali vel speciali; nam, si censura per priorem inducta est, poterit ab illa absolvi, qui ingressus est religionem, a suo superiore, juxta supra dictam opinionem, quia ille tunc est ordinarius ejus; et idem a fortiori est, si censura lata fuit per statutum; nam illa non est ab homine, sed a jure; si vero censura fuit lata per sententiam propriam, et specialem, tunc juxta commune jus servanda erit regula proposita, tum quia ratione litis, seu causae inchoatae jurisdictio permanet apud priorem iudicem; tum etiam quia nulla sufficienti ratione, aut jure constat talem jurisdictionem translata esse in alium Prælatum.

30. Nihilominus tamen consulenda sunt specialia privilegia singularum religionum, et secundum illa erit plenum iudicium ferendum de potestate absolvendi a tali censura. Nam Mendicantium superiores ordinarii privilegium habent ad absolvendum ab omni censura ab homine lata, et contracta ante ingressum religionis, dummodo talis censura generaliter lata sit. Quod privilegium a Clemente IV datum est Minoribus, et postea ab aliis Pontificibus confirmatum, vel de novo aliis religionibus concessum. Et Martinus V, in gratiam ordinis S. Benedicti provinciae Castellae, privilegium concessit Abbati Vallisoletano, qui est Generalis in illo regno, ut possit absolvere subditos ab omni sententia excommunicationis, quantumvis reservata, quo privilegio per viam communicationis multae aliae religiones utuntur; et intelligendum censeo de sententia generali; nam illa, quae in particulari fertur, praesertim nominatim, in causa ad forum contentiosum deducta, nunquam comprehenditur sub his privilegiis, quae semper loquuntur, vel in generalibus sententiis, vel in casibus occultis.

31. At vero si sententia esset lata pro particulari delicto, occulto tamen quoad personas in quas confuse tantum et sub ratione delinquentium lata sit, talis censura tolli poterit per praedicta privilegia post satisfactionem exhibitam parti, prout possit, quia verba privilegii sunt generalia de censura, a jure, et ab homine generatim lata; et illa censura, licet aliqua ex parte specialis sit, tamen aliunde est generalis, et interdum ita vocatur propter modum et formam sub qua fertur; et privilegia amplianda sunt; praesertim cum hoc sit consentaneum fini privilegii, qui est favor, honor, et clausura religionis. Propter quod, per hujusmodi privilegium non solum post professionem, sed etiam antea absolvi poterunt, ut iidem Pontifices declararunt, et infra iterum attingemus.

32. *Num post appellationem, iudex qui censuram tulit possit ab illa absolvere.* — Ad quartum dubium dicendum in primis est, post appellationem, eum iudicem, ad quem appellatum est, posse absolvere a censura lata ab inferiori, ut patet ex cap. Per tuas, de Sent. excomm., et in cap. Venerabilibus, § Porro, eodem, in 6. Hanc enim jurisdictionem per appellationem acquisivit, cum jam causa in eum translata sit, et accessorium sequatur principale. Dico autem posse, quia jurisdictionem habet, qua si utatur, factum tenebit,

juxta dictum cap. Venerabilibus, § Sane. Ut autem ea potestate legitime utatur, servare debet modum a jure praescriptum, qui colligi potest ex dictis juribus, et ex cap. Ad reprimendam, de Officio ordinarii. Et summa ejus est ut non absolvat, nisi prius constiterit priorem censuram fuisse inique datam; alioqui remittere potius debeat absolutionem ad iudicem, qui illam tulit, nisi vel sit periculum in mora, vel ille nolit absolutionem impendere, ut latius Canonistae citatis locis, et Abbas in cap. Cum ab excommunicato, de Rescrip., num. 14.

33. Ex quo intelligitur, in eo casu etiam posse iudicem, a quo appellatum est, absolutionem censurae praestare, quia, quamvis per appellationem sit in alium causam translata, ut sumitur ex multis juribus, titulo de Appellationibus, nihilominus ille, a quo appellatum est, non omnino amisit jurisdictionem ordinariam, quam habebat; sed solum habet illam quasi impeditam post admissam appellationem, ne quippiam agere possit, quod effectum vel fructum appellationis possit impedire. Conferre autem absolutionem non impedit effectum appellationis, sed potius est id, quod per eam intenditur, vel quod juvare potest ad illam melius prosequendam: ergo, etc. Estque haec sententia conformis textui in cap. Cum cessante, et cap. Cum teneamur, de Appellat., et clarius in cap. Si a iudice, eod. tit., in 6. Quibus locis videri possunt Doctores, et praesertim Abbas, in cap. Quaestioni, num. 7, de Appell. Qui excipit iudicem delegatum, quia per appellationem admissam privatus manet jurisdictione, et eam transfert in superiorem, ex cap. Cum appellationibus, de Appellat., in 6. Ipsemet tamen dicit, Doctores alios hoc extendere etiam ad iudicem delegatum in favorem censurae in c. Qua fronte, de Appell. Et mihi certe eorum sententia magis placet, propter rationem supra adductam, et superiora jura, et quia in dicto cap. Cum appellationibus, non video sermonem esse specialiter de iudice delegato, sed absolute de quolibet iudice inferiori, a quo appellatum est. Unde si ille textus quidpiam probaret, de omnibus concluderet. Cum ergo ibi dicitur, quod iudex appellationi deferens, a se jurisdictionem abdicavit, intelligendum opinor, juxta alia verba cap. Si a iudice, infra, eodem titulo, et lib., scilicet, Cum per appellationem sit suspensa ipsius jurisdictionis. Quod statim restringitur, Nisi ad revocandum gravamen, quod perinde procedit in absolutione, ut dictum est.

34. *An ex consensu partis possit quis a quolibet sacerdote absolvi.* — Quinti dubii resolutio facillima est; consensus enim partium in hoc nihil potest operari, nisi superiorem adeant, quia ipsae non possunt jurisdictionem conferre. Id quod et per se notum est, et colligitur etiam ex cap. De causis, de Officio delegat., et plura de hoc dicemus infra agendo de absolutione ad cautelam. Hactenus de absolventibus a censuris ab homine latis.

SECTIO III.

Quis possit a censura juris absolvere.

1. Quoniam de ipsamet persona legislatoris eadem ratio quoad hoc est, quae de iudice ferente censuram, ideo de potestate illius nihil dicere oportet, quia certum est ipsum legislatorem posse absolvere, sicut excommunicare potuit, si eadem jurisdictio in eo perseveret; alioqui ejus successor vel ejus superior idem poterit eodem prorsus modo, quo de iudice diximus, et eisdem rationibus, ac fundamentis. Quod adeo verum est, ut, etiamsi extraneus censuram incurrat propter transgressionem juris huic Episcopatu proprio, absolvi possit ab hoc Episcopo, etiam in absentia seu postquam ad proprium domicilium rediit, quia semper absolutio illa directe et per se pertinet ad legislatorem; imo, si reservata fuerit, ad illum solum pertinebit, cum limitationibus infra ferendis. Solum ergo explicandum est, quando possit censura a jure lata tolli ab alio vel inferiori vel saltem non superiori, nec successore ipsius legislatoris, sed alioqui habente condistinctam jurisdictionem. Potest autem hoc jus, quo lata est talis censura, esse vel commune, sub quo comprehendimus omnia Pontificum decreta, et Conciliorum generalium, et omnia alia, quae Pontificis auctoritate confirmata sint; vel potest esse jus particulare alicujus provinciae, vel Episcopatus, vel quid simile. Et quoniam de hoc posteriori iudicandum est ad instar prioris, ideo de illo primum agemus.

2. *A censuris jure communi latis, si reservata non sint, potest Episcopus vel parochus absolvere.* — Sit ergo in hac materia generalis regula. A censuris latis a jure, si Pontifex earum absolutionem expresse sibi non reservavit, ex vi ejusdem communis juris, seu concessionis in eo declaratae, absolvi unusquisque potest a proprio Episcopo, seu Episcopalem jurisdictionem habente, imo